

Kırgız Atasözlerinde Çalışkanlık ve Tembellik Kavramlarına Bir Bakış

DR. ÖĞR. ÜYESİ DÖNE ARSLAN¹

Öz

Atasözleri, toplumsal hafızanın taşıyıcısı olarak kültürel değerlerin, ahlaki normların ve yaşam biçimlerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. Kırgız toplumunda da atasözleri, geleneksel yaşam anlayışını yansıtan, bireysel ve toplumsal değerlerin sürekliliğini sağlayan güçlü bir sözlü miras unsuru olarak öne çıkar.

Kırgız toplumunda çalışkanlık, yalnızca bireysel bir değer olarak değil, aynı zamanda toplum düzeninin devamını da sağlayan temel bir değer olarak görülmüştür. Emek veren bireyler toplumda saygı kazanırken tembellik yapanlar hoş karşılanmamış; çalışmayan kişiler çoğu zaman dışlanmıştır. Tembellik, yoksulluk ve başarısızlığın başlıca sebeplerinden biri olarak değerlendirilmiş; üretken olmayan bireylerin toplum gözünde değer görmediği sıkça vurgulanmıştır. Kırgız atasözlerinde emek, yalnızca maddi gelir elde etmenin bir yolu olarak değil, aynı zamanda insanın iç dünyasını besleyen, ona huzur veren bir değer olarak da ele alınır. Atasözleri toplumun değerlerini gelecek kuşaklara aktaran kültürel miras özelliği taşır.

Bu çalışmayla Kırgız atasözlerinde çalışkanlık ve tembellik kavramları bireysel ve toplumsal boyutuyla değerlendirilmiştir. Çalışmada çalışkanlık ve tembellikle ilgili atasözleri incelenerek elde edilen veriler konuları bakımından sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmanın ardından atasözlerinin içerdiği anlamlar değerlendirilerek Kırgız toplumunda emeğin ve üretkenliğin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar sözcükler: Kırgız Türkçesi, atasözü, çalışkanlık, tembellik, kavram

An Overview of the Concepts of Diligence and Laziness in Kyrgyz Proverbs

Abstract

Proverbs serve as carriers of collective memory and play a crucial role in transmitting cultural values, moral norms, and lifestyles from one generation to the next. In Kyrgyz society, proverbs stand out as powerful elements of oral heritage that reflect traditional ways of life and ensure the continuity of individual and societal values.

In Kyrgyz culture, diligence is not only regarded as a personal virtue but also as a fundamental value essential for maintaining social order. Individuals who labor and contribute are respected within the community, while those who are idle are often frowned upon and socially marginalized. Laziness is frequently identified as a primary cause of poverty and failure, and unproductive individuals are generally perceived as lacking value in the eyes of society. In Kyrgyz proverbs, labor is depicted not merely as a means of material gain but also as a source of inner peace and personal

¹ Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, darslan@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0550-9554.

Gönderim tarihi: 1 Mayıs 2025

Kabul tarihi: 13 Haziran 2025

fulfillment. Thus, proverbs are a cultural medium that preserves and conveys societal values to future generations.

This study examines how the concepts of diligence and laziness are represented in Kyrgyz proverbs from both individual and social perspectives. The collected proverbs were thematically classified, and their meanings were analyzed to emphasize the significance of labor and productivity in Kyrgyz society.

Keywords: Kyrgyz language, proverbs, diligence, laziness, concept

GİRİŞ

Türkçenin en eski yazılı kaynaklarında atasözleri, kökeni sa- (düşünmek, saymak) fiiline dayanan ve “söz, mesaj, haber” anlamlarına gelen sav (eski biçimiyle sab) terimiyle ifade edilmiştir (Elçin, 1992, s. 343).

Türk Dil Kurumunun (2025) çevrim içi sözlüğünde atasözü karşılığı olarak; “uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz” verilmiştir. Atasözü ile ilgili birçok araştırmacı tanımlamalar yapmıştır. Ahmet Çam (2018, s. 120) atasözünü; “geçmiş kuşakların deney ve gözleme dayalı hayat tecrübelerini içeren, genel geçer yargılar içeren, sözlü kültür mirasımız içinde yer alan yol gösterici ve öğüt verici, halka mal olmuş, anonim kalıp sözler”; Yakup Yılmaz ve Hatice Sarı (2015, s. 2); “atalarımızın uzun denemelere dayanan yargılarının sonucu olarak genel kural, bilgece düşünce veya öğüt niteliği barındıran, kalıplaşmış biçimleri bulunan ve toplumca benimsenmiş öz sözler”; Gül Banu Duman (2016, s. 105); “toplumun tecrübelerini, hayat görüşünü, toplum terbiyesini, hatta estetik zevkini yeni kuşaklara aktaran özlü ve sözlü edebi ürünler”; Nergis Biray ise (2017, s. 134); “uzun tecrübeler sonucunda oluşan, geçmişten günümüze hafızalarda kolaylıkla yer edinebilmesi için kalıp ifadelerle dönüşecek kadar kısa hale gelen, öğütler içeren, yol göstericilik niteliği bulunan ve toplum tarafından ortak olarak kullanılan söz öbekleri” şeklinde tanımlamıştır. Daha birçok araştırmacının tanımından yola çıkarak atasözlerinin doğduğu milletin hayat görüşünü ve tecrübelerini içerdiği, öğüt verici kalıplaşmış sözler olduğu söylenebilir.

Türkiye Türkçesinde “atasözü” terimiyle ifade edilen kavram, Türk dünyasının farklı coğrafyalarında çeşitli adlarla anılmaktadır. Azerbaycan Türkleri ile Afganistan, İran, Suriye ve Irak’ta yaşayan Türkmenler bu sözleri “atalar sözü” ya da “eskiler sözü” şeklinde adlandırırken; Saha (Yakut) Türklerinde “hohoono”, Tobollor’da “takmak”, Uranhan topluluklarında “ülgercomak”, Tuvalarda “üleger domoktar” ya da “çeçen söster”, Sagaylarda “takpak”, Hakaslarda ise “söspek” terimleri kullanılmaktadır. Öte yandan, Hoten bölgesinde “tabma” olarak karşılık bulan atasözü kavramı; Kırgız, Kazak, Uygur, Özbek, Karakalpak, Kazan Tatarı, Başkurt ve Kırım Tatarı gibi gruplar arasında ise genellikle “makal” ya da “nakıl” terimleriyle ifade edilmektedir. Çuvaş Türkleri ise bu anlamda “samah” kelimesini tercih etmektedir (Çobanoğlu, 2004, s. 3).

Atasözü terimi için Kırgız Türkçesinde ‘makal -lakap, makal, lakap’ gibi terimler kullanılır. ‘Makal’ sözü Arapça kökenli olup “söylemek, demek” anlamına gelir. Kırgız Tilinin Tüshündürmö Sözdüğü’nde (Abduldayev vd., 1969) makal; “yaşam deneyimine dayalı, öğretici, kısa, yaratıcı,

etkileyici bir sözler”; Kırgız Adabiy İliminin Terminder Sözdüğü’nde (Kıdırbayeva vd., 2004); “her türlü toplumsal olay hakkında kısa ve özlü bir şekilde düşünceyi yansıtan, kesin ifadelerle dile getirilen halk edebiyatının sözlü türlerinden biri” şeklinde tanımlanmıştır. “Makal, insanların uzun yıllardan beri gelen felsefi fikir sonuçlarını özetleyerek, onların hayat tecrübelerinin temelinden alınan, kafiyeleşmiş ve ahenkleşmiş bir veya birkaç cümlede düşünceyi tamamlayan, terbiye etme amacıyla kullanılan folklor eserleridir.” (Muratov, 2004, s. 85).

Türkiye’de atasözleri üzerine çeşitli tasnif çalışmaları yapılmıştır. Bu bağlamda Şükrü Elçin, atasözlerini tematik bir yaklaşımla dört ana başlık altında sınıflandırmıştır (1993, s. 626–632). İlk kategori olan “İnsan ve Değerler” başlığı altında, yüceltilen değerler (örneğin dostluk, iyilik, sabır, sebat, bağışlama, fedakârlık, aşk, temkin, diğerkâmlık ve hayata bağlılık) ile yerilen değerler (cimrilik, yalancılık, suçtan kaçma, eleştiriye tahammülsüzlük, dikkatsizlik, öfke ve nankörlük) ele alınmakta; ayrıca insan karakteri ve kişilik özelliklerine ilişkin atasözleri de bu başlık altında değerlendirilmektedir.

İkinci kategori olan “İnsan-Cemiyet” ilişkisinde ise sosyal iş birliği ve dayanışma, toplumsal hiciv, mevki ve makam arayışı, yöneticilik, hukuk anlayışı, mülkiyet kavramı, ekonomik yaşam, eğitim, iş ve zamanın kullanımı, bireysel yeteneklerin değerlendirilmesi ve dış tehditlere karşı uyanıklık gibi temalar öne çıkmaktadır.

Üçüncü grup olan “Bilgi ve Hakikat”, atasözlerinin epistemolojik yönüne işaret ederken dördüncü ve son başlık olan “Dünya Görüşü” çerçevesinde kader inancı, nasip anlayışı, Tanrı kavrayışı ile birlikte determinizm (sebe-sonuç ilişkisi) ve toplumsal değerlerin dönüşümü gibi konular üzerinde durulmaktadır.

“Bir toplumun atasözlerinde bir kelimenin, bir konunun, bir eşyanın ya da bir kavramın kullanım sıklığı o toplumda o kavramın ne kadar önemli olduğunun ve hayatın içinde çok sık yer aldığının bir kanıtıdır” (Arslan, 2020, s. 227). Bu bağlamdan hareketle atasözlerinin belirli toplumsal değerler, kavram alanları ve genel geçer kurallara dayanılarak tematik biçimde sınıflandırılması mümkündür (Aksoy, 1988).

1. Doğa olaylarını açıklayan atasözleri, belirli mevsimsel ya da iklimsel gözlemlere dayanır. Örneğin: “Mart kapıdan baktırır, kasma kürek yaktırır”, “Mart yağar nisan övünür, nisan yağar insan övünür” gibi ifadeler, doğa ile ilgili halk bilgisini yansıtır.

2. Toplumsal olaylara ilişkin atasözleri, insan ilişkileri ve sosyal davranış biçimlerine dair gözlemleri dile getirir: “Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür”, “Araba kırılınca yol gösteren çok olur” gibi örneklerde bu durum belirgindir.

3. Akıl, deneyim ve mantık temelinde öğüt içeren atasözleri, bireysel yaşamda rehberlik işlevi görür. “Ayağını yorganına göre uzat” veya “Bugünkü işini yarına bırakma” gibi atasözleri bu grupta değerlendirilebilir.

4. Toplumsal gelenek ve görenekleri yansıtan atasözleri ise kültürel norm ve değerlerin sürekliliğini ifade eder. “Dost başa bakar, düşman ayağa” ve “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var” gibi atasözleri bu bağlamda örnekendirilebilir.

Kırgız atasözleri de Miftakov, Kerimcanova, Usupbekov, Tölöyev gibi birçok araştırmacı tarafından konuları bakımından sınıflandırılmıştır. Örneğin; çalışmada esas alınan eserin yazarları

Cumaş Koyçumanov ve Ismayıl Kadırov; “Makal-Lakaptar, Nuska Sözdör, Nakıl Kepter, Zalkar Oylor” adlı eserin girişinde daha önce yapılan diğer sınıflandırmaları vererek şu şekilde bir sınıflandırma yapmışlardır: 1. Akıl Eğitimi 2. Siyasi Eğitim 3. Emek Eğitimi 4. Ahlak Eğitimi 5. Beden Eğitimi 6. Estetik Eğitimi 7. Aile Eğitimi (2012, s. 20-21).

Kırgız atasözleri üzerine yapılan çeşitli akademik çalışmalar, bu alandaki zengin kültürel mirası farklı açılardan ele almıştır. Bahtiyar Bahşi (2024), "Kırgız Atasözleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma" adlı makalesinde, Kırgız Türkçesindeki 1818 atasözü, Türkiye Türkçesindeki atasözleriyle karşılaştırılmıştır. Çalışma, her iki dildeki atasözlerinin biçim ve anlam bakımından büyük ölçüde benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Semih Babatürk (2022), "Kırgız Atasözlerindeki Dil ve Söz Kavramları Üzerine Bir İnceleme" adlı makalesinde, Kırgız Türkçesindeki dil ve söz kavramlarıyla ilgili atasözlerini incelemiştir. Çalışmada, atasözlerinin günlük hayattaki önemi ve iletişim aracı olarak işlevleri değerlendirilmiştir. Levent Doğan (2000), "Kırgız Atasözlerinin Sınıflandırılması" adlı makalesinde Kırgız atasözlerini konularına göre tasnif etmeyi amaçlamıştır. Çeşitli kaynaklardan derlenen atasözleri, tematik başlıklar altında incelenmiştir. Yavuz Ercan Gül ve Akmatalı Alimbekov (2020) "Anadolu ve Kırgız Türklerinin Atasözlerindeki 'Çalışkanlık' Değerinin Ortak Özellikleri" adlı çalışmasında Anadolu ve Kırgız Türklerinin atasözlerinde "çalışkanlık" değerini karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Araştırma, her iki kültürde de çalışkanlığın övüldüğünü ve tembelliğin yerildiğini göstermektedir. Mevlüt Gültekin (2013), "Kırgız Atasözlerinin Cümle Yapısı Üzerinde Bazı Gözlemler" adlı çalışmasında Kırgız atasözlerinin cümle yapılarını analiz etmiştir.

Yapılan çalışmada Cumaş Koyçumanov, Ismayıl Kadırov'un 2001 yılında hazırladıkları “El Adabiyatı” serisinin 10. cildi olan “Makal-Lakaptar” eserinde yer alan atasözlerine eklemeler yaparak 2012 yılında yayımladıkları “Makal-Lakaptar, Nuska Sözdör, Nakıl Kepter, Zalkar Oylor” adlı eser esas alınmıştır. Eserdeki “çalışkanlık ve tembellik” ile ilgili atasözleri tespit edilmiş, daha sonra tespit edilen atasözleri alt başlıklarda toplanmıştır. Ayrıca tespit edilen atasözlerinin geçtiği sayfa numaraları parantez içinde verilerek karşılarında Türkiye Türkçesine aktarılmış şekilleri verilmiştir.

1. KIRGIZ ATASÖZLERİNDE ÇALIŞKANLIK VE TEMBELLİK

Atasözlerinde çalışkanlık, bireysel başarının, toplumsal saygınlığın, kazancın ve huzurun kaynağı olarak ele alınmış; tembellik ise kişinin başarısızlığına, toplumdan dışlanmasına ve yoksulluğa sürüklenmesine neden olan bir özellik olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada Kırgız atasözlerinde ‘çalışkanlık’ ve ‘tembellik’ kavramlarının atasözlerine kattığı anlamlar ele alınmıştır. İlgili atasözleri konularına göre altı ana başlık altında incelenmiştir:

1. Helal Kazanç / Dürüst Çalışmak: Kişinin emeğinin karşılığını alması ve toplum içinde saygınlık kazanması için dürüst çalışmanın önemi vurgulanmaktadır.

2. Emek / Başarı: Çalışmanın insanın gelişimi, başarısı ve toplum içinde değer kazanması açısından önemi ifade edilmektedir.

3. Tembellik / Çalışkanlık: Çalışkan kişinin toplumda saygınlığının arttığı, tembel bireyin ise toplum tarafından dışlandığı ve başarısız olduğu belirtilmektedir.

4. Emek / Zenginlik ve Bereket: Emekğin bolluk ve bereket getirdiği, tembelin ise yoksulluğa sürükleneceği anlatılmaktadır.

5. Çalışmak / Toplumsal Değer: Çalışmanın, insanı toplum içinde yücelten ve toplumdaki yerini belirleyen önemli bir unsur olduğu vurgulanmaktadır.

6. Emek / Mutluluk: Çalışmanın sadece ekonomik sonuçlarının olmadığı, bunun yanında manevi rahatlık ve huzur getirdiği anlatılmaktadır.

Bu sınıflandırmayla, Kırgız halk kültüründe çalışkanlığın yalnızca bireysel boyutta değil, toplumsal boyutta da büyük önem taşıdığı ortaya konulmaktadır. Atasözleri, Kırgız toplumunda çalışmanın olumlu sonuçları olan bir değer, tembelliğin ise kaçınılması gereken bir davranış olarak görüldüğünü göstermektedir.

1.1. Helal kazanç / Dürüst çalışmak

Kırgız atasözlerinde helal kazanç ve dürüst çalışmak hem bireysel huzurun hem de toplumsal saygınlığın temel sebeplerinden biri olarak görülür. Helal kazancın ve dürüst çalışmanın insana huzur ve onur getireceği, haksız kazancın ise insanda sıkıntı yaratacağı sıklıkla dile getirilir. Dürüst çalışan kişinin emekğinin karşılığını alacağı ve değer göreceği, dürüst çalışmayanların ise toplum tarafından dışlanacağı vurgulanır. Emeksiz kazanç kalıcı değildir; gerçek bereket ancak dürüst çalışmayla mümkündür. Aşağıda Kırgızlarda helal kazanç ve dürüst çalışmakla ilgili atasözleri verilmiştir:

Адал эмгек, ак ниет опо берет адамга. (33)	Helal emek, iyi niyet insana fayda sağlar.
Адал эмгек – абийир таптырат, арам эмгек – азабын тарттырат. (32)	Dürüst çalışmak insanı onurlandırır, haksız kazanç ise insana azap çektirir.
Адал эмгек астына ат, үстүнө тон. (33)	Dürüst çalışırsan altında at, üstünde kaftan olur.
Адал эмгек нурдантат, арам эмгек кырдантат. (33)	Helal emek aydınlatır, haram emek mahveder.
Адал эмгек элге жеткирет, арамдык элден кетирет. (33)	Dürüst çalışmak halka yaklaştırır, sahtekârlık ise insanlardan uzaklaştırır.
Ак ойлоп, адал иште. (53)	İyi düşün ve adil çalış.
Ардак күткүң келсе ак иште. (72)	Onurlandırılmak istiyorsanız dürüst çalış.
Эмгегиң адал болсо тапканың таттуу болор. (434)	İşiniz dürüst olursa kazancınız tatlı olur.

Tablo 1: Helal kazanç / Dürüst çalışmak ile ilgili atasözleri

1.2. Emek / Başarı

Kırgız atasözlerinde emek, başarının temeli olarak görülmektedir. Çalışmanın insanı maddi ve manevi olarak güçlendirmek, bilgiye ulaşmak ve hayatın zorluklarını aşmak için önemi vurgulanmaktadır. Emek, yalnızca bir geçim kaynağı değil, aynı zamanda insanın akıl ve bilgelik kazanmasında da etkilidir. Tespit edilen atasözlerinde çalışkan insanın yorulmayacağı, sonunda emeğinin karşılığını mutlaka alacağı ve toplumda saygınlık kazanacağı vurgulanırken tembel insanın da toplumda değer görmeyeceği belirtilir.

Адамга акыл тубаса бүтпөйт, эмгек менен заман жасайт. (34)	İnsanın akıllı doğuştan değil, emek ve zamanla oluşur.
Адамды акылга бай кылган – эмгек, төрт түлүктү шай кылган – эмгек. (34)	İnsanı bilge yapan çalışmaktır, dört varlığı düzenleyen de çalışmaktır.
Билим — кенч, эмгек анын ачкычы. (127)	Bilgi bir hazinedir, çalışma onun anahtarıdır.
Дүйнөнүн шамы — билим, жашоонун шамы — эмгек. (117)	Dünyanın ışığı bilgidir, yaşamın ışığı çalışmaktır.
Иштесең каптап аласың, иштебесең ачка каласың. (225)	Çalışırsan kazanırsın, çalışmazsan aç kalırsın.
Куру суудан май чыкпайт, куру сөздөн маани чыкпайт. (281)	Kuru sudan yağ çıkmaz, kuru sözden anlam çıkmaz.
Окуу — бул эмгек, эмгекчил болсоң — алга барасың, эмгексиз болсоң — артта каласың. (312)	Öğrenmek de bir iştir; çalışkansen öne geçersin, tembelsen geride kalırsın.
Эмгегин катуу болсо, тапканың таттуу болоор. (435)	Zahmetin büyükse, kazancın tatlı olur.
Эмгегин сүйгөн адам артта калбайт. (434)	Emeğini seven insan geri kalmaz.
Эмгегине карай өнмөгү. / (434)	Emeğine göre karşılık alırsın.
Эмгек – чыйралтат, өмүр – үйрөтөт. (437)	Emek güçlendirir, hayat ise öğretir.
Эмгек кишинин тун уулу. (435)	Emek, insanın ilk oğludur.
Эмгек кылбай эр оңбос, бирдик болбой эл оңбос. (435)	Emek vermeyen adam başarılı olmaz, birlik olmayan halk gelişmez.
Эмгек кылса ач калбайт, жара чыкса түк калбайт. (435)	Çalışan aç kalmaz, hayvanın derisi yaralanırsa tüyü kalmaz.
Эмгек кылсаң эринбей, тоёт кардың тиленбей. (435)	Çalışırsan erinmeden, doyar karnın dilenmeden.
Эмгек менен жер көгөрөт, эл менен эр көгөрөт. (435)	Toprak emekle, yiğit halkla yeşerir.
Эмгек менен эр көгөрөт. (435)	Emekle çalışan insan yükselir.
Эмгек текке кетпейт. (436)	Emek boşa gitmez.
Эмгек үстү-күлкү, күлкү арасы-өмүр. (436)	Emeğin sonu gülmek; gülmenin ortası ise ömürdür.
Эмгек эрезеге жеткирет. (437)	Emek, insanı başarıya ulaştırır.

Эмгек эткен күлүк аттай арыбайт, бетине бырыш түшсө да карыбайт. (437)	Çalışan at yorulmaz, yüzü kırışsa bile yaşlanmaz.
Эмгек этсең – үзүрүн көрөсүң. (437)	Çalışırsan emeğinin karşılığını alırsın.
Эмгек этсең, эмирсиң. (437)	Çalışırsan yönetirsin.
Эмгек, адамды чыйралтат. (435)	Emek, insanı güçlendirir.
Эмгек, адамдын үзүрү. (435)	Emek, insanın karşılığıdır.
Эмгексиз адам эч нерсе албайт. (435)	Çalışmayan insan hiçbir şey kazanamaz.
Эмгексиз дыйкандын күнү өтпөйт. (435)	Emeksiz çiftçinin günü geçmez.
Эмгексиз тапкан мал эсепсиз кетет. (436)	Emek verilmeden kazanılan mal, hesapsız gider.
Эмгектен артык эм жок, кайраттан артык дем жок. (436)	Emekten büyük iş, azimden büyük güç yoktur.
Эмгектен качпа, ырыскыңды чачпа. (436)	Çalışmaktan kaçma, rızkını saçma.
Эмгектен качпагын, ушак сөз айтпагын. (436)	Çalışmaktan kaçma, dedikodu yapma.
Эмгекти барктасаң, эмгек сени барктайт. (436)	Emeğe değer verersen, emek de sana değer verir.
Эмгекти билбеген адам, урмат сыйга татыксыз жолбун. (436)	Emeğin kıymetini bilmeyen insan, saygıyı hak etmeyen serseridir.
Эмгекти көрбөгөн, ыракаттын кадырын билбейт. (436)	Emeği görmeyen, rahatlığını kıymetini bilmez.
Эмгекти сүйбөгөн адам, эси жок наадан. (436)	Emeği sevmeyen insan, akılsız cahildir.
Эмгектүү кулда чарчоо жок. (436)	Çalışkan insanda yorgunluk olmaz.
Эмгекчил токтоно албайт иш болбосо. (437)	Çalışkan insan iş olmadığında duramaz.
Эмгекчилдин малы семиз, телегейи тегиз. (436)	Çalışkanın hayvanı semiz olur, işi düzgün olur.

Tablo 2: Emek / Başarı ile ilgili atasözleri

1.3. Tembellik / Çalışkanlık

Kırgız atasözlerinde tembellik, bireyin başarısızlığının ve toplum içindeki saygınlığını yitirmesinin nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Kırgız atasözlerine göre tembel insan; işten kaçır, bahaneler üretir, kendi kazanmak yerine hazır kazanca yönelir ve bu sebeple toplumda yer edinemez. Ayrıca, yazın çalışmayanın kışın sıkıntı çekeceği, tembelliğin insanı erken yaşlandıracağı düşüncesi vurgulanır. Çalışkanlık ise başarıya, refaha ve saygınlığa götüren en önemli erdemlerden biri olarak kabul edilir.

Жалкоо “биз бүтүрдүк” деп, бүткөн иштин башында. (177)	Tembel, “biz yaptık” der, ama işin başında olmaz.
Жалкоо “качан тамак берет” деп, катынынын кашында. (177)	Tembel, “ne zaman yemek verecek” diye karısının peşindedir.

Жалкоо ат үстүнөн орок орот. (177)	Tembel, at sırtında ekin biçer.
Жалкоо жарыбайт. (177)	Tembel iflah olmaz.
Жалкоо жеңилдин асты менен, оордун үстү менен жүрөт. (177)	Tembel, kolayın altından, zorun üstünden yürür.
Жалкоо карап отуруп чарчайт. (177)	Tembel, oturduğu yerde yorulur.
Жалкоо киши айылчы. (177)	Tembel adam hep köyde dolaşır.
Жалкоо менен чармакташпа. (178)	Tembelle ortak olma.
Жалкоо өзүнө өзү жоо. (178)	Tembel, kendine düşmandır.
Жалкоо, ашка белең, ишке керең. (177)	Tembel, yemeğe hazır, işe sağır.
Жалкоого алкоо жок. (177)	Tembel övgü almaz.
Жалкоого аш болсо да, иш болбосо. (177)	Tembelin yemeği olsa da, işi olmasın ister.
Жалкоого жанашып алсаң, шылтоонун астында каласың. (177)	Tembelle dost olursan, hep bahane dinlersin.
Жалкоого жанындагы суу ыраак. (177)	Tembel için su bile uzaktır.
Жалкоого иш буюрсаң, өзүңө акыл үйрөтөт. (177)	Tembel bir iş yaparsa, sana akıl vermeye başlar.
Жалкоого иш тапшырсаң, шылтоо издейт. (177)	Tembel, kendisine verilen işi yapmaz, bahane arar.
Жалкоого кеч кирбейт, жаманга эс кирбейт. (177)	Tembel için gün geç olmaz, kötü için akıl gelmez.
Жалкоого күн кечкирбейт. (177)	Tembel için gün bitmez.
Жалкоого шылтоо көп. (177)	Tembelin bahanesi çoktur.
Жалкоолор үчүн кара жер бети тайгалак. (178)	Tembeller için kara toprak bile kaygandır.
Жалкоолук адамды карытат, эмгек адамды байытат. (178)	Tembellik insanı yaşlandırır, emek insanı zengin eder.
Жалкоолук оорудан жаман. (178)	Tembellik hastalıktan beterdir.
Жалкоолук шорду кайнатат, ак эмгек майды чайнатат. (178)	Tembellik insanı perişan eder, alın teri ise kazandırır.
Жалкоону алкы башкарат, ак ниетти намыс башкарат. / (178)	Tembeli açgözlülük yönetir, dürüstü ise onur yönetir.
Жалкоону ишке жумшасаң, жанындагыны көрсөтөт. (178)	Tembeli işe gönderirsen, yanındakini gösterir.
Жалкоонун жаны таттуу, эмгектин наны таттуу. (178)	Tembelin canı tatlı, emeğin ekmeği tatlıdır.
Жалкоонун иши аз, себеби көп. (178)	Tembelin işi az, bahanesi çoktur.
Жалкоонун коону ак болот, бышып, бышып жел болот. (178)	Tembelin kavunu geç olgunlaşır, olgunlaşınca da bozulur.

Жалкоонун үйүндө отун жок, соргоктун үйүндө тамак жок. (178)	Tembelin evinde odun yok, açgözlünün evinde yemek yok.
Жалкоонун эңсегени эс алуу. (178)	Tembelin tek hayali dinlenmektir.
Жалкоонун эрмеги көп, ишмердин иши көп. (178)	Tembelin eğlencesi çok, çalışkanın işi çoktur.
Жалкоо санаасы менен байыйт. (178)	Tembel düşünmekle/hayal kurmakla zengin olmaz.
Жаздын уйкусу (түйшүгү)... — кышка кам... (157)	Yazın uykusu, kışın azabı olur.
Жайында жаткан кышында тонот (катат). (158)	Yazın yatan kışın donar.
Жарды болор жигит, эринчеек болот. (193)	Fakir olacak yiğit, tembel olur.
Иш тапшырба жалкоого, акыл айтпа чалпоого. (225)	Tembel insana iş verme, cahile akıl verme.
Иштемчил иш санайт, жалкоо күн санайт. (225)	Çalışkan insan işi sayar, tembel insan günü sayar.
Иштүүгө убакыт жетпейт, ишсизге убакыт өтпөйт. (226)	Çalışana zaman yetmez, işsiz olana zaman geçmez.
Эмгексизге ыракат жок. (435)	Tembele huzur yoktur.
Эмгексиздин иши бүтпөйт, эринчээктин колу тийбейт. (436)	Tembelin işi bitmez, üşenenin eli değmez.
Эмгектенсең жетесиң муратка, жолкоолонсоң каласың уятка. (436)	Çalışırsan muradına erersin, tembellik edersen utanca kalırsın.
Эмгектин наны таттуу, жалкоонун жаны таттуу. (436)	Çalışanın ekmeği tatlı, tembelin canı tatlı.
Эмгектин түбү, ыракат, эринчеекке конбос бак. (436)	Emeğin sonu rahatlıktır, tembele ise şans gülmez.
Эмгектүүнүн аты калат, эселектин даты калат. (436)	Çalışkanın adı kalır, tembellerin ise ayıbı kalır.
Эмгекчил киши кадырлуу, эмгексиз киши жаларлуу. (437)	Çalışkan kişi değerlidir, çalışmayan kişi ise aşağılanır.
Эмгекчил таң атаарын күтөт, жалкоо күн батаарын күтөт. (437)	Çalışkan şafağı bekler, tembel gün batımını bekler.

Tablo 3: Tembellik / Çalışkanlık ile ilgili atasözleri

1.4. Emek / Zenginlik ve Bereket

Kırgız atasözlerinde emek, zenginlik ve bereketin temel kaynağı olarak görülmektedir. Çalışkanlık, iyi bir yaşam sürmesi, toplumun ilerlemesi ve toprağın bereketi ve bolluğu için önemli faktörlerden biridir. Çiftçilikle ilgili atasözlerinde, toprağın ancak emek verilirse ürün vereceği, işlendiğinde karşılığının alınacağı vurgulanmaktadır. Zenginliğin ve bereketin çalışmayla elde

edilebileceği, emek olmayan yerde bereketin de olmayacağı anlayışı sıklıkla dile getirilmektedir. Çalışkanlığın insanı fiziksel olarak da dinç ve güçlü tuttuğu belirtilirken çalışmamanın insanı zayıf ve yoksul kılacağı ve emek vermeyenin şikâyet etmeye de hakkının olmadığı anlatılmaktadır.

Аракет кылсаң – берекет... (69)	Hareket kılarsan-bereket...
Байлыкты эмгектен изде, теңдикти күрөштөн изде. (106)	Zenginliği emekte ara, eşitliği mücadelede ara.
Байлыктын атасы — эмгек, энеси — жер. (106)	Zenginliğin babası çalışmak, anası topraktır.
Дыйкан өгүздөй күчүн берсе, жер инектей сүтүн берет. (155)	Çiftçi öküz gibi çalışsa, yer inek gibi süt verir.
Дыйкандын эмгегин жер жебейт. (155)	Toprak çiftçinin emeğinin karşılığını verir.
Жазда кылган мээнетти, кышта көрөт дөөлөттү. (157)	Yazın zahmet çeken, kışın rahmet görür.
Жер жемишин берет, эл эмгегин берет. (200)	Toprak ürün verir, insan emek verir.
Ишкер иштеп байыйт. (225)	Çalışan insan zenginleşir.
Иштебеген, тиштебейт. (225)	Çalışmayan, yiyemez.
Иштеген киши карыбайт, карысы да арыбайт. (225)	Çalışan insan yaşlanmaz, yaşlısı bile güçsüzleşmez.
Иштеген тиштейт. (225)	Çalışan, yer.
Иштесең көл болот, иштебесең чөл болот. (225)	Çalışırsan göl olur, çalışmazsan çöl olur.
Эмгеги аздың, өнмөгү (түшүмү) аз. (434)	Emeği az olanın, verimi (hasadı) az olur.
Эмгек — дайра, билим — кеме. (435)	Çalışma bir nehir, bilgi ise bir gemidir.
Эмгек бар жерден дөөлөт күт. (435)	Emek olan yerden zenginlik bekle.
Эмгек бар жерде жылыш бар, жылыш бар жерде ырыс бар. (435)	Emek olan yerde ilerleme olur, ilerleme olan yerde bereket olur.
Эмгек кылбай элге ачууланба, эгин айдабай жерге ачууланба. (435)	Emek vermeden halka kıзма, tarla sürmeden toprağa kıзма.
Эмгек кылсан чашыңдан, дөөлөт кетпейт башыңдан. (435)	Çalışırsan saçın beyazlasa da servetin eksilmez.
Эмгек, эл ырысы. (437)	Emek, halkın bereketidir.
Эмгектен арыктасаң, түшүмдөн семиресиң. (436)	Çalışmaktan zayıflasan, hasattan şişmanlarsın.
Эмгекчилдин — эмгеги байлык, билимдүүнүн — пикири байлык. (436)	Çalışkanın zenginliği emeğindedir, bilginin zenginliği ise düşüncesindedir.
Жазында ырдап жүрбөсөң, кышында жырдап жүрөсүң. (158)	Baharda şarkı söylemezsen, kışın keyfini süremezsın.

Жамгыр менен жер гүлдөйт, эмгек менен эр гүлдөйт. (190)	Yağmurla toprak canlanır, emekle insan canlanır.

Tablo 4: Emek / Zenginlik ve Bereket ile ilgili atasözleri**1.5. Çalışmak / Toplumsal Değer**

Kırgız atasözlerinde çalışmak, kişinin toplum içindeki yerini belirleyen en önemli değerlerden biri olarak kabul edilir. İnsan, yalnızca sözleriyle değil, yaptığı işle tanınır. Çalışkanlık, insanın ekonomik olarak bir kazanç elde etmesinin yanı sıra toplumda saygınlık kazanmasına da sebep olur. Emek veren saygınlık kazanırken toplum içinde de bir yer edinir. Çalışkan insanlar, halk tarafından örnek alınır ve topluma öncü olarak kabul edilir. Buna karşılık, başkalarının emeğini sömürenler, toplumda yer edinemezler. Bu nedenle, Kırgız toplumunda çalışkanlık yalnızca bireysel bir kazanç sağlama yolu değil, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluk ve saygınlık kaynağı olarak görülmüştür.

Адамдын эмгектен улуу тиреги жок. (36)	Bir insana çalışmaktan daha büyük destek yoktur.
Бактылуу — эмгегинде зор, бактысыз — ооруда, кор. (108)	Mutlu olan emeğinde güçlüdür, mutsuz olan ise derdinde ve korkudadır.
Адам эмгеги менен даңктуу. (39)	İnsan yaptığı işle değerlidir.
Адам эмгек менен адам. (39)	İnsan yaptığı iş ile insan.
Адамды адам кылган – эмгек. (36)	İnsanı insan yapan çalışmaktır.
Адамды сөзүнөн тааныбайт, ишинен тааныйт. (36)	Adamı sözünden değil işinden tanırlar.
Адамдын эмгегин жеп эки болбойсуң, жакшыга жакындасаң дейди болбойсуң. (36)	Başkalarının emeğini sömürerek ikiye katlanamazsın, iyilerle yakın olursan pişman olmazsın.
Иштесең досуң көбөйөт, ушактан касың көбөйөт. (225)	Çalışırsan dostların çoğalır, dedikodu yaparsan düşmanların artar.
Иштесең кулча, тиштейсиң байча. (225)	Çalışırsan köle gibi olsan da, sonunda bey gibi olursun.
Эмгегинден баар тапсаң мартабаң көтөрүлөт. (435)	Çalışarak her şeyini kazanırsan, itibarın yükselir.
Эмгек — даңкка жеткизет. (435)	Çalışmak, değer kazandırır.
Эмгек – эрдин көркү, эр – элдин көркү. (437)	Emek, adamın süsü; adam, halkın süsüdür.
Эмгекчил эрди эл ээрчийт. (437)	Çalışkan kişiyi halk takip eder.
Эмгек сиңирген эрдин эл арасында аты өчпөйт. (436)	Çalışan kişinin adı halk içinde unutulmaz.
Эрдин атын эмгек чыгарат. (442)	Erin adını yaptığı iş çıkarır.
Азаматтын даңкын чыгарган да эмгек, арамзанын жанын чыгарган да эмгек. (42)	Yiğidin şanını yükselten de emek, hilekârın canını çıkaran da emek.

Tablo 5: Çalışmak / Toplumsal Değer ile ilgili atasözleri

1.6. Emek / Mutluluk

Kırgız atasözlerinde emek, mutluluğun temel kaynağı olarak görülür. İnsan, çalışarak gerçek mutluluğa ulaşır. Çalışmayı seven ve emeğine önem veren kişi, en zorlu işleri bile başarabilirken işten kaçan, emek vermekten kaçınan insan küçük bir sorunla bile başa çıkamaz ve başarısız olur. Kırgız atasözlerinde mutluluğa giden yolun çalışkanlıktan geçtiği, emek harcamadan elde edilen mutluluğun ise eksik ve değersiz olduğu vurgulanmaktadır. Emek, sadece geçim kaynağı değil, aynı zamanda insanın ruhunu doyuran bir değerdir. Kırgız halk kültüründe çalışmak bir zorunluluğun ötesinde hayatı anlamlı ve değerli kılan bir durumdur.

Бакыт эмгектен жаралат. (110)	Mutluluk çalışmaktan doğar.
Иш сүйгөн колдон тоо кулайт, иш качкан колдон куурай да сынбайт. (225)	İşi seven insan dağları bile devirir, işten kaçan insan çöp bile kıramaz.
Эмгегинен бакыт тапкан адам — чыныгы сулуу адам. (434)	Çalışmaktan mutluluk duyan kişi, gerçekten güzel kişidir.
Эмгек адамды жыргатат, бекерчилик ыйлатат. (435)	Emek insanı mutlu eder, tembellik ise ağlatır.
Эмгек бакытка эшик ачат. (435)	Emek, mutluluğa kapı açar.
Эмгексиз бакыт — тузу жок тамактай. (435)	Emek vermeden elde edilen mutluluk, tuzsuz yemeğe benzer.
Эмгегин шаңдуу болсо, жегенин майлуу болот. (435)	Emek neşeli olursa, yediğin yağlı olur.

Tablo 5: Emek / Mutluluk ile ilgili atasözleri

SONUÇ

Çalışmada ‘çalışkanlık’ ve ‘tembellik’ kavramları ile oluşturulan Kırgız atasözleri öncelikle Türkiye Türkçesine aktarılmış ve tespit edilen atasözleri anlamları bakımından incelenmiştir. Atasözleri alt başlıklar altında toplanarak ‘çalışkanlık’ ve ‘tembellik’ kavramlarının Kırgız toplumundaki yeri ve önemi tespit edilmiştir.

Çalışmada toplamda 136 atasözü konuları bakımından incelenerek altı gruba ayrılmıştır:

1. Helal Kazanç / Dürüst Çalışmak: 8 atasözü
2. Emek / Başarı: 35 atasözü
3. Tembellik / Çalışkanlık: 47 atasözü
4. Emek / Zenginlik ve Bereket: 23 atasözü
5. Çalışmak / Toplumsal Değer: 16 atasözü
6. Emek / Mutluluk: 7 atasözü

Tespit edilen 136 atasözünün incelenmesi sonucunda elde edilen veriler şu şekilde özetlenebilir:

1. Helal kazanç ve dürüst çalışmak, kişinin toplum içindeki saygınlığını artıran ve ekonomik olarak güçlenmesini sağlayan önemli bir değer olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda 8 atasözü tespit edilmiştir.

2. Emek, bireyin başarısının temeli olarak değerlendirilmiş, başarının ancak alın teriyle kazanılabileceği vurgulanmıştır. Bununla ilgili 35 atasözü incelenmiştir.

3. Tembellik, çalışkanlığın zıddı bir kavram olarak atasözlerinde sıklıkla yer almaktadır. Tembelliğin insanı yoksulluğa, toplumda itibarsızlığa ve dışlanmaya sürüklediği düşüncesi vardır. Bu anlamda 47 atasözünde yer almaktadır.

4. Emek, bereket ve zenginlikle ilişkilendirilerek üretken olmayan bireyin rahat içinde yaşayamayacağına dikkat çekilmiştir. Çalışmadan kazanç elde etmenin mümkün olmadığı ve toprağın bile emeksiz ürün vermeyeceği fikri 23 atasözü ile desteklenmiştir.

5. Çalışkanlık, bireyin toplum içindeki saygınlığını artıran bir unsur olarak değerlendirilmiş ve bireyin çalışkanlığı ile itibarı arasında doğrudan bir ilişki kurulmuştur. Bu bağlamda 16 atasözü tespit edilmiştir.

6. Çalışmayla mutluluk arasında sıkı bir ilişki olduğu vurgulanarak, tembelliğin mutsuzluk ve pişmanlıkla sonuçlandığı belirtilmiştir. Bu konuda 7 atasözü tespit edilmiştir.

Elde edilen verilerden yola çıkarak çalışkan kişilerin topluma katkı sağladığı ve toplum tarafından onurlandırıldığı, tembel kişilerin ise toplum tarafından dışlandığı düşüncesine varılabilir. Kırgız toplumunda çalışkanlık ve emek, yalnızca bireysel bir kazanç değil, toplumsal düzen açısından da önemli bir erdem olarak görülmektedir.

Sonuç olarak Kırgız atasözleri, insanları çalışkanlığa teşvik ederken tembelliği olumsuz bir davranış biçimi olarak değerlendirir. Kırgız halkı, tarih boyunca göçebe yaşam tarzından yerleşik hayata geçerken de çalışkanlığa ve emeğe verdiği önemi korumuş; bu değerler, kuşaktan kuşağa atasözleri aracılığıyla aktarılmıştır.

Çalışma, Kırgız kültürünün emek ve çalışkanlık değerlerini yansıtmaktadır. İleriki çalışmalarda, farklı Türk topluluklarının atasözleriyle karşılaştırmalı bir inceleme yapılarak bu değerlerin evrenselliği incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Abduldayev, E. ve D. İsayev (1969). *Kırgız Tilinin Tüştürdirmö Sözdüğü*. Frunze: Mektep.
- Aksoy, Ömer Asım (1994). *Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Amantur, A. (2004). "Makal-lakaptar". *Kırgız Adabiyatının Tarihi*. Bişkek: Şam.
- Arslan, Mustafa Said (2020). "Vatan ile İlgili Özbek Atasözleri". *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* 8/23, 225-235.
- Babatürk, Semih (2022). "Kırgız Atasözlerindeki Dil ve Söz Kavramları Üzerine Bir İnceleme". *Journal of Turkic Civilization Studies* 3(2), 83-94.
- Bahşi, Bahtiyar (2024). "Kırgız Atasözleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 14, 175-194.
- Biray, Nergis (2017). "Türk Dünyasının Ortak Değeri Olarak "Akıl" Konulu Atasözleri". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 81, 133 – 150.
- Çam, Ahmet (2018). "Türkiye Türkçesi Manzum Atasözlerinde İç İççe Yinelemeler". *Uluslararası Türk Lehçeleri ve Araştırmaları Dergisi (TÜRK LAD)* 2/2, 119-128.

- Çobanoğlu, Özkul (2004). *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Doğan, Levent (2000). "Kırgız Atasözlerinin Sınıflandırılması". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi* 9, 206-241.
- Duman, Gül Banu (2016). "Kırgız Atasözlerinin Söz Dizimi Bakımından İncelenmesi". *Aşmarinskie Çteniya Aşmarin Blavsem H Mejdunarodnaya Nauçno- Praktičeskaya Konferentsiya, Çeboksarı*, 105-109.
- Elçin, Şükrü (1993). *Halk Edebiyatına Giriş* (Gözden geçirilmiş ilaveli yeni baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elçin, Şükrü (1992). *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gül, Yavuz Ercan ve Akmatalı Alimbekov (2020). "Anadolu ve Kırgız Türklerinin Atasözlerindeki "Çalışkanlık" Değerinin Ortak Özellikleri". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 9(2), 692-705.
- Gültekin, Mevlüt (2013). "Kırgız Atasözlerinin Cümle Yapısı Üzerinde Bazı Gözlemler". *Electronic Turkish Studies* 8(1), 1495-1509.
- Güngör, Ahmet ve Asel Cailova Güngör (1998). *Kırgız Atasözleri*. Ankara: Engin Yayınları.
- İbragimov, Muhamed (2005). *Kırgız Makal-lakap, Uçkul Sözdör*. Karabalta.
- Kıdırbayeva R. Z. ve K. Asanaliyev (2004). *Kırgız Adabiy İliminin Terminder Sözdüğü*. Bişkek: Kırgız Uluttuk İlimder Akademiyası.
- Koyçumanov, Cumaş (2001). *Makal Lakaptar*. Bişkek: Şam Basmanakanası.
- Koyçumanov, Cumaş ve I. Kadırov (2012). *Makal-lakaptar, Nuska Sözdör, Nakıl Kepter, Zalkar Oylor*. Bişkek: Kırgızistan Milli Yayınları.
- Murataliyev, Maanaykul ve Askar Tursunov (1961). *Kırgız Tilindegi Süylöm Müçölörü*. Frunze.
- Muratov, Abdikerim (2004). *Kurmanbek Baatır*. Bişkek.
- Sadikulova, A. (2013). *Makaldar cana Lakaptar*. Bişkek: Gülçınar Basmakanası.
- Şavk, Ülkü Çevik. (2002). *Kırgız Atasözleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2025). "Atasözü". *TDK Çevrim İçi Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi: 02.02.2025)
- Usupbekov, Şarşeke (1982). *KML: Kırgız Makal Lakaptarı*. Frunze: Kırgızistan Basması.
- Yılmaz, Y. ve H. Sarı (2015). "Türk Atasözlerinde Akrabalık Adlarının Kullanımı". *RumeliDE, Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 2, 1-20.
- Yudahin, K. K. (1994). *Kırgız Sözlüğü I-II*. (Çev. Abdullah Taymas). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zakirov, C. (1972). *Kırgız Elinin Makal Lakaptarı*. Frunze: Mektep Basması.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Günce Yayınları

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

Günce Yayınları

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

Günce Yayınları

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

Günce Yayınları